

VERSLAG over de werkzaamheden van de Commissie in 1947

Hooggeachte Heer Minister,

De Commissie heeft dit jaar een zeer grote bedrijvigheid aan de dag gelegd. Ze heeft vier algemene vergaderingen gehouden en negen sectievergaderingen. Buiten drie reglementaire pleno-vergaderingen heeft ze er een vierde gewijd aan de inrichting van het IIIe Internationaal Congres voor Toponymie en Anthroponymie, dat de Commissie in de loop van 1949 zal inrichten.

Van die negen sectievergaderingen heeft de Waalse afdeling er drie en de Vlaamse zes gehouden, waarvan drie uitsluitend werden besteed aan de spelling van sommige Vlaamse plaatsnamen en aan de naamverandering van straten, voorgesteld door Vlaamse gemeenten.

De Commissie betreurde in 1947 het overlijden van een harer meest eminente leden, van haar eerste voorzitter Dr. J. CUVELIER, ere-rijksarchivaris-generaal, die tot werkend lid en voorzitter van onze Commissie werd benoemd bij haar stichting op 7 April 1926. De toespraak ter herdenking van onze vereerde collega zal worden gehouden in onze pleno-vergadering van Januari 1948 door de huidige voorzitter, Dr. H. J. VAN DE WIJER.

In Mei heeft de Commissie, ter gelegenheid van de publicatie van het 20^e deel van haar *Handelingen*, een telegram van erkentelijkheid gestuurd aan Dr. C. HUYSMANS, Minister van Openbaar Onderwijs en stichter van onze Commissie, aan Dr. J. CUVELIER, haar eerste voorzitter en aan pro-rector Dr. E. BLANQUAERT, haar eerste secretaris.

De algemene secretaris heeft bij de Minister van Binnenlandse Zaken een audiëntie aangevraagd om hem te spreken over de talrijke straatnaamveranderingen, voorgesteld door de gemeenten, over de foutieve vorm Mechelen-aan-Maas, over de spelling van de namen der Vlaamse gemeenten en over de noodwendigheid van een grondige studie der kadastrale namen.

In haar zitting van 19 Mei 1947 besloot de Commissie de heer J. L. PAUWELS, briefwisselend lid van de Vlaamse afdeling en de heer W. BAL, briefwisselend lid van de Waalse afdeling, voor te stellen als effectieve leden in vervanging van de heren J. GRAULS en J. HAUST.

Volgende lezingen werden gehouden :

Op de pleno-vergaderingen :

A. CARNOY : *Les noms celtiques des confluentes* (1).

L. REMACLE : *Une nouvelle étymologie du liégeois „pissène” (purin, pissat)*.

Volgens HAUST zou dit woord ontstaan zijn uit de contaminatie van het Nederlandse *pis* en het Waalse *ansène* (fumier-mest). Na enkele opwerpingen tegen deze hypothese te hebben geopperd stelt R. er een andere voor. Steunend op de semantische evolutie van andere Waalse woorden die vroeger de aalput aanduiden en heden ten dage de gier zelf betekenen, stelt hij voor *piscijn* te vereenzelvigen met het Franse *piscine*, geleerde vorm van het

(1) Indien er op de titel geen korte inhoud volgt, dan betekent zulks dat de lezing reeds intussen verschenen is of eerlang verschijnen zal.

Latijn *piscina*, dat reeds in de Middeleeuwen voorkomt en later in een betekenis, die nauw verwant is met vergaarbak.

In de Waalse sectie :

M. A. ARNOULD : a) *Saint-Solre de Nivelles*.

Een reeks teksten over het omslaan van belastingen in Henegouwen (XVe-XVIe eeuw) spreekt van „*St Solre de Nivelles*”; het gaat hier om de kerk *St-Soire* of *St-Syr* te Nijvel, waarvan de naam in Henegouwen grafisch werd beïnvloed door die van Henegouwse dorpen van het Solre-type.

b) *Quelques mots sur la Selle (Sabis)*.

Aanvullende opmerkingen bij de studie van de schrijver over het *Sabis* van Cesar, heden la Selle (cf. *HTD*, 16, 325). In de Middeleeuwen vindt men *Savus* en *Seva*, en ook *Ses*; te Solesmes bestaat nog de „pont de *Sé*”; de naam *Selle* wordt vermeld sedert Froissart, die spreekt van de „rivière de *Selles*” (vergelijk *Selles*, van *Salis*, naam van een gehucht van Kamerijk); men vindt ook, in het moderne tijdvak, „rivière de *Sampsel*; *Sompsel(le)*”. Die namen kunnen niet alle rechtstreeks teruggebracht worden tot *Sabis*; verschillende onderstellingen kunnen verklaren dat zoveel namen een waterloop van zo weinig belang aanduiden.

É. LEGROS : a) *La mort du wallon dans deux villages du Grand-Duché de Luxembourg (Doncols et Sorlez)*.

b) *Notes de dialectologie (à propos du Dictionnaire français-liégeois de Jean Haust)*.

L. REMACLE : *Notes de syntaxe wallonne : la place de l'épithète en wallon*.

Er dient eerst en vooral te worden opgemerkt, dat de qualificatieven minder talrijk zijn en minder vaak als epitheta gebruikt worden in het Waals dan in het Frans. We moeten vervolgens het geval onderscheiden van de slechts eenmaal voorkomende epitheta, waaronder er veel korte woorden zijn, alsmede oude tegenwoordige deelwoorden en verleden deelwoorden; — dat van enkele epitheta die regelmatig enclitisch worden gebruikt, namelijk adjectieven van het type op *-aricius*; — dit van de veelvoudige epitheta, die elkaar opvolgen in vaste rangorde, terwijl het schilderachtig epitheton op de laatste plaats komt. Uit het onderzoek van

het vraagstuk dat gesteld wordt door de plaats van het epitheton vóór de naam in het Waals, kan men een voorlopig besluit trekken: het Waals is ten achteren in vergelijking met het Frans.

A. BAGUETTE : *Le toponyme hézèle et congénères.*

Van de toponiemen *hézèle*, *hézéye*, *hazote* enz. werden verscheidene verklaringen gegeven. Men kan er het gemeen naamwoord *hazéye* mede vergelijken. Een afleiding van het germ. *haisja (van waar het Waalse *háhe*) schijnt fonetisch moeilijk, alhoewel de semantische ontwikkeling aanvaardbaar zou kunnen blijken. Ook het etymon *haisi biedt enkele moeilijkheden.

M. YANS : *Au service du philologue.*

De samenwerking tussen geschiedkundigen en filologen werd meer dan eens aanbevolen. Om aan dit verzoek te voldoen wijst de heer YANS op verschillende archiefdocumenten die de filologen belang zouden kunnen inboezemen, namelijk op Germaanse documenten betreffende de parochie van St-André en van St-Gangulphe te Luik, waarvan de pastoor werd benoemd door de Commanderie der Oude Biezen van de Teutonische Orde; men vindt er Vlaamse namen voor Haspengouwse dorpen, vertalingen van toponiemen en opschriften, technische termen (deze laatste evenwel vrij zelden vertaald). De heer YANS toont vervolgens aan, dat, in de verklaring van de uitdrukkingen betreffende de rechtspleging, de jurist de taalkundige moet inlichten, die slecht gewaand is om de verschillen van juridische aard te ontwarren. Hij vermeldt ten slotte de akten van het steenkoolbedrijf, die belangwekkend zijn voor de ondergrondse toponymie.

J. HERBILLON : *Le nom de lieu Fize.*

M. PIRON : *Compléments à l'étude du wallon caw'lûre, caw'lûre.*

In de Vlaamse sectie :

A. VAN LOEY : *Dieweg.*

In *Dieweg* < *Diet-weg* heeft het eerste lid versterkende betekenis blijkens On. parallelvormen (vgl. CH. CARR, *Nominal compounds in Germanic*, London, 1939, p. 349 v.). Het geheel = „hoofdweg”, net zoals het latere *heerbaan*, *grand'rué*.

J. LEENEN : *Limburgse klankisoglossen.*

J. L. PAUWELS : *De overgang van d tot r.*

Het 21e deel (1947) van de *Handelingen*, dat in December verscheen, bevat, buiten het jaarlijks verslag, de lijst van de leden en een opsomming van de werken die door de Commissie werden ontvangen en uitgewisseld, toponymische en dialectologische studies van † J. HAUST-É. LEGROS, L. REMACLE, J. HERBILLON-A. STEVENS, A. BALLE, M. GYSSELING, J. LINDEMANS, A. CARNOY, L. DE MAN en Mej. A. R. HOL, alsmede de bibliographische nota's van É. LEGROS, L. GROOTAERS en H. DRAYE-K. ROELANDTS.

Zoals de voorgaande jaren werden een zeker aantal exemplaren voor recensie of in ruil verzonden; zestig exemplaren werden ter beschikking gesteld van de studenten in de Wijsbegeerte en Letteren van onze vier Universiteiten, die belang stellen in de toponymie of in de dialectologie.

De in ruil ontvangen publicaties werden gedeponereerd in de Instituten voor toponymie en dialectologie der vier universiteiten, zoals blijkt uit de lijst die gevoegd is bij dit verslag.

De ruildienst werd uitgebreid tot het Archeologisch Instituut te Luik en het Militair Aardrijkskundig Instituut van België te Brussel.

Op voorstel van de Commissie heeft de Minister van Openbaar Onderwijs de heer A. DELESPEES van de Algemene Comptabiliteit van het Ministerie aangeduid als boekhouder van de Commissie in vervanging van de heer O. BOLLE, overleden.

Op aanvraag van P. ED. FRAUSSEN, die van plan is de toponymie van de Lokerse streek breedvoeriger te bestuderen, heeft de Commissie hem, als blijk van welwillend-

heid, kosteloos een volledige verzameling van haar *Handelingen* laten geworden.

Zoals vroeger reeds vermeld werd, heeft de Vlaamse afdeling twee zittingen gewijd aan de studie van de vereenvoudiging van de spelling der Vlaamse gemeenten. De eerste wijziging van deze namen had tien jaar geleden plaats.

Daar het aantal wijzigingen vereist door de nieuwe spelling beperkt is tot 64 namen, en daar deze vereenvoudiging in hoge mate de toepassing zou vergemakkelijken van de regels der nieuwe spelling met betrekking tot de adjectieven die van plaatsnamen worden afgeleid, heeft de Commissie besloten deze wijziging aan de Minister van Binnenlandse Zaken voor te stellen.

Daar ze vernomen had dat het Militair Aardrijkskundig Instituut het inzicht koesterde een herziene collectie op te maken van al de kaarten, heeft de Commissie haar medewerking aangeboden met het oog op de verbeteringen, die moeten aangebracht worden aan de vorm van sommige plaatsnamen.

Het Cartografisch Instituut heeft ons medegedeeld dat het beroep zou doen op onze bevoegdheid wat betreft de schrijfwijze van de aardrijkskundige namen, waarvan de spelling niet door een wet is vastgelegd.

Een betrekkelijk groot aantal leden van onze Commissie heeft deelgenomen aan het Tweede Internationaal Congres voor Toponymie en Anthroponymie, dat in de loop van de maand Juli te Parijs werd gehouden; verscheidene onder hen hielden er lezingen.

Op uitnodiging van het inrichtend Comité van dit Congres heeft de Commissie aanvaard, te Brussel in 1949 het IIIe Internationaal Congres voor Toponymie en Anthroponymie in te richten. Daarvoor is ze een eerste maal vergaderd op 12 November 1947.

De Vlaamse afdeling heeft besloten, na een uiteenzetting van de secretaris-generaal, in samenwerking met de Nederlandse Commissie voor Dialectologie van de Academie voor Wetenschappen van Amsterdam, een algemeen dialectologisch tijdschrift uit te geven. Ze heeft als Vlaamse leden van de redactie de heren E. BLANCQUAERT, J. LEE-NEN, J. L. PAUWELS en W. PÉE aangeduid.

De heer Minister van Openbaar Onderwijs is zo welwillend geweest, aan dit nieuw tijdschrift een toelage toe te kennen van 20.000 fr. voor het eerste jaar.

In de loop van 1947 heeft de Commissie een aanzienlijk aantal aanvragen ontvangen met betrekking tot het veranderen van straatnamen, namelijk van de gemeenten Antwerpen, Les Awirs, Basècles, Battice, Brugge, Zeebrugge (Brugge), Blankenberge, Boussoit, Brasschaat, Charleroi, Courcelles, De Panne, Desschel, Diest, Doornik, Ekeren, Etterbeek, Fayt-lez-Manage, Frameries, Froyennes, Geluwe, Gembloers, Gent, Ghlin, Grandglise, Grimbergen, Harelbeke, Herstal, Hoboken, Hoeilaart, Ingoogem, Jemeppe-sur-Sambre, Kalmthout, Kerkhove, Kortrijk, La Bouverie, Luingne, Leuze, Lissewege, Machelen, Merksem, Middelkerke, Moen, Monceau-sur-Sambre, Nijvel, Ooigem, Oostende, Pousset, Retinne, Rollegem-Kapelle, Roselies, Roux, Seraing, St.-Gillis (Brussel), St.-Kruis (Brugge), Temsche, Tielt, Ukkel, Walem, Waregem, Watermaal-Boschvoorde, Waudrez, Waver, Willebroek en Wilrijk.

Na een grondige bespreking heeft de Commissie haar advies laten kennen aan de heren gouverneurs.

De Commissie heeft de gemeente Elsene verzocht de naam *Dieweg*, die ze van verschillende straatnaamplaatjes had doen verdwijnen, weer in eer te willen herstellen. De gemeente heeft ons laten weten, dat de bevoegde diensten het vraagstuk onderzochten, maar ondertussen is de naam op de plaatjes niet meer aangeduid.

Als gevolg op onze brief aangaande de verkeerde vorm Mechelen-aan-Maas voor Mechelen-aan-de-Maas heeft de Minister opnieuw het advies van de Commissie ingewonnen. De Commissie heeft hem laten weten dat de enige correcte vorm Mechelen-aan-de-Maas is.

Op aanvraag van de gemeente Auby die, om diverse redenen, verlangde bij haar naam de bepaling „sur-Semois” te voegen, heeft de Commissie een gunstig advies uitgebracht.

Daar ze de mening is toegedaan dat het hoog tijd is het werk van jonge, verdienstelijke vorsers uit te geven, heeft de Commissie zich veroorloofd U een buitengewoon crediet aan te vragen, dat de uitgave van een nieuw deel onzer „Werken” mogelijk zou maken. Zij hoopt dan ook, hooggeachte heer Minister, dat U dit verzoek welwillend zult gelieven toe te staan.

Hoogachtend,

Brussel, de 24e Januari 1948.

De Secretaris,
WILLEM PÉE.

De Voorzitter,
H. J. VAN DE WIJER.
